

CARTAFOL

REVISTA DO GRUPO DE NORMALIZACIÓN LINGÜÍSTICA IES SÁNCHEZ CANTÓN • ANO XXVIII • NÚMERO 26

CURSO 2020/2021

CARTAFOL

REVISTA DO GRUPO DE NORMALIZACIÓN LINGÜÍSTICA IES SÁNCHEZ CANTÓN • ANO XXVIII • NÚMERO 26

CURSO 2020/2021

CARTAFOL

Revista feita polos membros e colaboradores do Grupo de Normalización Lingüística

Non sempre unha imaxe vale por mil palabras. Nin por cen. Aquí é onde nos números anteriores publicamos a foto dos membros do GNL. Este ano non temos aquí nin tempo nin espazo para dar unha imaxe de tanta colaboración. Máis de cen.

do Instituto Sánchez Cantón de Pontevedra.

Moitas grazas a todos

O GNL non se responsabiliza do contido das colaboracións. Non existe censura. Para ti, lector, tampouco. Non censures, resposta!

gnldosanchez@gmail.com

DIRIXE

SALOMÉ DÍAZ MUÑIZ

índice

- 3: Tiven alumnos maravillosos
- 5: 4.º ESO E - 1.º BACH. C
- 6: Encontro lector con Carlos Negro
- 7: Encontro literario con Eva Mejuto
- 9: Debuxamos a reviravoltas de Cobiza con María Reimóndez
- 11: Falamos con Montse Fajardo sobre invisibles
- 12: 1.º ESO B
- 13: Obradoiro de Poesía con Tamara Andrés
- 16: Entrevista entre Sartre e Simone de Beauvoir
- 17: 3.º ESO D
- 19: Memes
- 20: 2.º BACH. A - 2.º BACH. D
- 21: A suposta tartaruga do Sánchez Cantón - Memes
- 22: Falando con Marta Xesús López Escudeiro
- 23: Olimpíadas Xeografía 2021
- 24: 2.º ESO G - 1.º BACH. A
- 25: Recensión do Libro. Un ollo de vidro
- 26: Ensoño
- 27: Ben veñas, maio 2021 - 1.º Premio Fotografía
- 28: 4.º ESO G - Memes
- 29: Ben veñas, maio 2021 - 2.º Premio Fotografía
- 30: 4.º ESO F - 3.º ESO A
- 31: Ben veñas maio 2021 - Finalista do Certame Narración Curta
- 33: 3.º ESO F
- 34: 1.º ESO A
- 35: 1.º ESO C - 3.º ESO H
- 36: Memes
- 37: Ben veñas, maio 2021 - 2.º Premio no Certame de Poesía
- 38: 4.º ESO D - 1.º ESO D
- 39: Memes
- 40: 3.º ESO G - 4.º ESO B
- 41: XXVIII Certame de Narración Curta - 2.º Premio
- 42: Memes
- 43: Diario dunha minhoca, Microrrelato - 4.º ESO C
- 44: A miña historia onomástica
- 45: 2.º ESO B - 4.º ESO A
- 46: Memes
- 47: Poesía
- 48: 1.º ESO E - 3.º ESO B
- 49: Memes
- 50: Poesía
- 51: 3.º ESO E - 2.º ESO F
- 52: Un clube para loitar por un mundo mellor
- 53: 2.º ESO E - 3.º ESO C
- 54: Memes
- 55: 1.º BACH. E - 1.º BACH. F
- 56: XVII Certame de Tarxetas do Nadal
- 57: 2.º BACH. C - 2.º BACH. E
- 58: Encontro con Carlos Negro - 2.º BACH. F
- 59: 2.º BACH. G - 2.º BACH. H
- 60: Encontro con Diana López Varela
- 61: 2.º BACH. B - 1.º BACH. B
- 62: Xincana descubrindo Pontevedra
- 63: Club Lectura Portugués - 1.º BACH. B
- 64: 1.º BACH. I - 1.º BACH. J
- 65: Mariña Maceiras
- 66: 2.º BACH. I - 2.º BACH. J
- 67: Triade Poética
- 68: 1.º BACH. G - 1.º BACH. H
- 69: Verde esperanza
- 71: A sombra do mal
- 73: Xurista - 2021 Xubilacións durante o curso
- 74: 21 Días co galego e+! e Entre Donas ás beiras do Lézé
- 77: "Admirable, Cabanillas, admirable"
- 82: 1.º ESO F - 2.º ESO A
- 83: Tu cara me suena on line e outras actividades
- 85: 2.º ESO D - 1.º ESO G
- 86: Desconfinando o galego do Sánchez
- 87: Reencontros Pablo Diego Dios, Alexander Vórtice e Alexandre Fernández Peón - 2.º ESO C

COBIZA:

I Premio Literario Pinto e Maragota da diversidade sexual e de xénero.

A escritora, activista implicada, María Reimóndez, respondeu amablemente ás preguntas da nosa rapazada do club de lectura e 4º de ESO D coa fin de debullar as reviravoltas da súa novela COBIZA, aquí vos deixamos un resume das respostas que compartiu con nós:

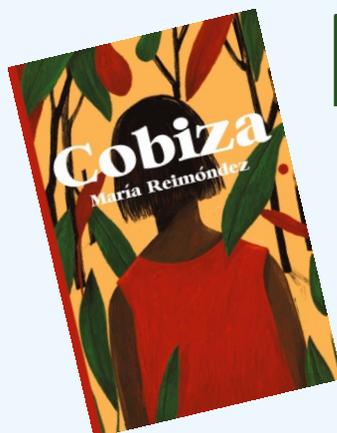
Sobre o tempo de escrita.

Escribín COBIZA durante a pandemia porque foi cando tiven tempo para escribir e axudou a rematar a novela para presentala ao premio, pero non escribín a novela para o premio.

Sobre as fontes.

Neste libro houbo unha confluencia de ir percibindo e recollendo cousas por exemplo o tema da escravitude no século XVII e XVIII foi moi importante á hora de escribir **COBIZA**, ese é un tema que teño traballado moito como tradutora, como activista, textos de persoas que foron escravizadas; no tema da tecnoloxía bebo máis da teoría que vou lendo que do que son obras en si. No libro non inflúen tanto os textos literarios coma as cuestións temáticas coas que eu teño un contacto máis directo. A base previa á obra é a vida.

Vai a humanidade cara un desastre medioambiental?

DEBULLAMOS as REVIRAVOLTAS de COBIZA con

María Reimóndez (Maio 2021)

Hai que chegar ao final da obra para contestar a esa pregunta; a ciencia ficción permítenos proxectar desde o presente posibilidades, penso que non hai un futuro predeterminado senón que o estamos construíndo a cotío, que hai unha crise ambiental é evidente hoxe aínda que hai intereses económicos que non permiten actuar dun xeito máis contundente; estamos afeitas a levar unhas formas de vida moi consumidoras, destrutoras e moi pouco reflexivas sobre as consecuencias dese

CURSO 2020 - 2021

sistema de vida, isto máis que pesimista é realista.

Sobre as árbores ou **seres completos**:

Hai outras maneiras de ver aos seres humanos e necesitamos a distancia para facelo, os seres de COBIZA son unha maneira de desnaturalizar partindo da natureza; Os corpos son máis diversos, explicados con outros parámetros que non son os que temos agora mesmo.

Sobre a **COBIZA no mundo** (move o mundo o amor ou a cobiza?):

Pensade no momento que estamos a vivir coas vacinas, se lle quitades o elemento de cobiza de lucro das farmacéuticas vacinariase todo o mundo pero as patentes impiden que as vacinas se poidan producir libremente, é un exemplo de miles. O que non entrou o sistema do lucro é porque hai un traballo inxente de grupos e persoas en todo o mundo que se unen para evitalo.

Sobre como fixeches para crear unha **historia** e unir tantos **temas e personaxes**?

Iso é o interesante de escribir, hai moitas historias pero o interesante da escrita é como

contalas, que sexa un desafío. Neste caso COBIZA foi unha maneira de experimentar outras maneiras de escribir máis polifónicas, crear distintos personaxes cada quen deles coa súa voz. Iso é para min o divertido de escribir. Para min é importante que cada personaxe teña a súa personalidade, é un traballo da escrita crear unha voz, coñecer a súa historia, un ser completo coas súas motivacións, a súa maneira de falar... Neste libro foi complicado traballar con

personaxes que non teñen unha visión de xénero cunha linguaxe con xénero.

Sobre os **lugares** que inspiraron COBIZA:

Un dous lugares é Haití e o tema da escravitude que xa tratara no libro Pirata e outro lugar foi Nova Iorque, unha cidade cunhas desigualdades tremendas e todo o mundo quere vivir alí, é un espazo onde me resulta incómodo estar, a partir de aquí se constrúen os espazos das capitais e os recunchos e tamén Galicia (Galicia podería ser un deserto en pouco tempo se seguimos co nivel de eucalitización que temos agora que nos leva ao comezo da novela).

Sobre a **Gran Desconexión da tecnoloxía**:

A min sorpréndeme que non a houbese xa, con desconectar un par de satélites, cada vez a nosa dependencia da tecnoloxía é maior e xa hai moitas cousas que non somos capaces de facer sen a tecnoloxía e perdemos capacidades para a supervivencia.

Un pracer a conversa, grazas mil a María Reimóndez por este formativo encontro lector.

Falamos con **Montse Fajardo** sobre **INVISIBLES**

O 12 de marzo, na semana da MULLER recibimos no centro á xornalista e escritora **Montse Fajardo** para falarmos de **INVISIBLES** (a lectura no club do 2º trimestre) e de violencia contra as mulleres e estas son algunhas da relexións que xenerou a lectura da obra e o noso diálogo con ela:

OS PERFÍS:

- Non hai un perfil que aúne ás vítimas da violencia machista, nin idade, nin clase social, nin nivel económico.

- Non hai un comportamento nas mulleres que nos faga proclives á violencia machista.

AS ALARMAS:

- A violencia machista é unicamente responsabilidade de quen a exerce.

- Invisibles non vai de homes contra mulleres, vai de quen disculpa a violencia machista e quen a exerce.

- Cando unha relación non é de igualdade, é de control, é un sinal de alarma.

AXUSTIZA:

- Estamos dando unha resposta adecuada ás vítimas da violencia machista como sociedade?

- Ana non denuncia porque é avogada e coñece o sistema.

- El saltou por tres veces o distanciamento social antes de pasar un ano na cadea por incumprir a orde do xuíz...

- As penas non son proporcionais aos feitos, ás culpas.

A DENUNCIA:

- Ante a mínima alarma hai que denunciar e ir ao CIM.

OS FILLOS:

- A violencia machista é un grave problema para os descendentes das parellas, a marca psicolóxica que deixa neles. Hai unha porcentaxe alta de que se repita un dos dous roles (vítimas ou agresores).

- Que acontece cando a persoa que che fai mal é a que queres?

- No momento da entrevista ao fillo de Tina: Podes deixar de querer ao teu pai?

- É un problema moi difícil de resolver porque vai unido aos sentimentos.

INVISIBLES:

- "Eu estaba agochada intentando ser invisible" (Begoña, 5 anos).

- "Para sobrevivir teño que ser invisible, iso manténme protexida" (Begoña)

- Hai que apartar ás mulleres e aos nenos da violencia.

O XORNALISMO e A ESCRITA:

- O xornalista ten a misión de poñerlle voz ás vítimas. É unha obriga moral.

CURSO 2020 - 2021

1.º ESO B

CURSO 2020 - 2021

Un Clube para loitar por un mundo mellor

CLUBE CONTRA O CAMBIO CLIMÁTICO DO IES SÁNCHEZ CANTÓN

O meu nome é Manuel Fariña, e son profesor de Física e Química no IES Sánchez Cantón, nestes días propúxoseme a oportunidade de escribir un artigo sobre as andanzas do Clube Contra o Cambio Climático do instituto. Despois de moitos intentos, ocorréuseme que a mellor forma de describir este club é contar a miña experiencia de dous anos traballando nel.

Pois ben, recién chegado ao centro, aló por outubro de 2019, acercáronse a min dúas alumnas de, por aquela 2º da ESO, e comentáronme con moita inqueda que foran a unha manifestación dos “Venres polo Clima” e que lles gustaría montar un club para loitar contra o cambio climático dende o instituto para o cal necesitaban un profesor.

Ante esta situación, só cabían dúas opcións, ¡vaia marrón! ou quen son eu para non apoiar unha iniciativa do alumnado? Sen pensalo demasiado, díxennles que si, busquei axuda noutros compañeiros, e convocamos unha reunión nun recreo.

Nesa reunión, quedei abraído, asistiron máis de cen alumnos, fundouse o club e creáronse catro grupos de traballo: augas, residuos, concienciación ambiental e eficiencia enerxética.

Empezamos a traballar e preparamos a nosa primeira actividade para o 22 de marzo de 2020, pero como xa sabedes a pandemia botouna por terra. Quedamos moi enfasiados, pero

aínda en confinamento seguimos traballado e participamos nun programa de Ondacero, que cousas destes tempos, foi emitido seis meses despois.

Así chegou, este raro curso 2020-2021, e pese a tódalas restricións, a inqueda do alumnado seguía aí. Decidimos volver a traballar, con moita máis forza e apoiados no Club de Ciencia.

Relanzamos o labor de concienciación a través do Instagram @cambioclimatico.sc, no que varias das alumnas do club teñen un podcast xenial e na

canle de YouTube do centro. Implementamos a recollida selectiva de papel e envases en todo o centro con catro equipos de voluntariado ambiental, recuperando para o seu reciclado dende xaneiro máis de 90 Kg de envases e 40 Kg de papel e cartón, o que supón en volume máis de 1500 L de residuos. E por fin puidemos facer a actividade prevista para o Día Mundial da Auga, que se presentou en formato vídeo co lema “Cada pinga conta. Cada unha delas é indispensable. Mergúllate no seu aproveitamento”.

Só me queda, para rematar **agradecer a todos aqueles** que, dunha ou outra forma, participaron no club, en especial ao alumnado. A iniciativa é deles, o club é deles e o futuro seguirá sendo grazas a eles e fágoo con último rogo: continúade na loita porque é moi necesaria. **Grazas por permitirme formar parte deste club.**

▶ Parte dos integrantes do Clube na gravación para o Día Mundial da Auga

CURSO 2020 - 2021

Autora: Candela Martínez Delmas
Gañadora: XVII Certame de Tarxetas do Nadal
Organiza: Departamento de Debuxo e ANPA,
IES Sánchez Cantón de Pontevedra

XVII Certame de Tarxetas do Nadal

CURSO 2020 - 2021

CURSO 2020 - 2021

XINCANA DESCUBRINDO PONTEVEDRA

Con este cartel de Sofía Blanco Álvarez e María Araujo Domínguez, de 3º de ESO D prepárase un fin de curso diferente no noso centro, segundo asegura o profesor Anxo Gómez. Trátase dunha xincana que mestura trivial e orientación na que participarán os catro cursos da ESO, organizada desde o Ciclo de Ensinanza e Animación de Actividades Sociodeportivas (TSEAS) do centro.

MARIÑA MACEIRAS

Anosa alumna de 4º de ESO, Mariña Maceiras, recibiu catro premios polo seu labor como escritora durante este curso 2020-2021.

Tamén temos que destacar o estupendo faladoiro literario, que se desenvolveu na edición do Salón do Libro deste ano, no que Mariña departiu coa escritora Leticia Costas sobre o oficio de escribir.

Os nosos mil parabéns por asegurarnos outras mil primaveras do noso idioma.

1. Primeiro premio de Poesía no XIV Certame Literario Terras de Chamoso - Asociación Arumes do Corgo e Concello do Corgo (Lugo).

2. Terceiro premio de Narración nos Premios Literarios Minerva - Colexio Peleteiro, Santiago de Compostela.

3. Segundo premio de Narrativa no XVIII Certame Literario Concello de Ames - Concello de Ames (A Coruña).

4. Terceiro premio no Certame de microrrelatos Día do Libro 2021 - Concello de Vilalba e CulturaliaGZ, Vilalba

CURSO 2020 - 2021

MARIÑA MACEIRAS

Primeiro premio de Poesía no XIV Certame Literario Terras de Chamoso
Asociación Arumes do Corgo e Concello do Corgo (Lugo).

TRÍADE POÉTICA

1

*Trae o río a vida
a unha fraga esquecida,
onde o rei é o vento
e a montaña a raíña.*

*De lobos é a garda real,
doncelas as bolboretas,
os músicos os paxaros
e bufonas as morcegas.*

*Un reino ben agochado
aos ollos do malvado,
o perpetuo inimigo:
o terrible ser humano.*

*Trae o río a vida
a unha fraga esquecida,
a un reino pacífico,
a unha terra protexida.*

2

*Nunha noite moi escura,
entre as árbores vellas,
debúxanse dous ollos
brillantes coma candeas.*

*E o vento, que está cego,
choca contra as plumas brancas
que recubren o seu corpo
coma delicadas mantas.*

*Mentres un peteiro firme
e unhas ás bondadosas,
protexen con coidado
a cousa máis fermosa.*

*E sobre o manto nocturno
distínguese a curuxa
gardiá da noite na fraga
e compañeira da bruxa.*

3

*Caeu unha pequena folla
polo soprido do vento
pero segundo dixo ela
non era o seu tempo.*

*Sentíase tristeira:
non vira as estacións,
nin sentiu nela a chuvia,
nin escoitou unha canción.*

*E a testuda folliña
estaba decidida
a tornar á súa pola
e a seguir coa vida.*

CURSO 2020 - 2021

MARIÑA MACEIRAS

Terceiro premio de Narración nos Premios Literarios Minerva
Colexio Peleteiro, Santiago de Compostela.

VERDE ESPERANZA

Con decisión, abriu o segundo caixón (comezando a contar por abaixo) do pulcro escritorio que presidía a estancia. Sacou a pluma máis cara, para impresionar, o papel de maior grosor, para denotar oficialidade, e a tinta verde esmeralda, para dar elegancia. Inclinando un pouco cara a diante a cabeza, para alzar a ollada sobre as gafas, observou a mirada impaciente e os acenos inquedados de quen desexa, con ansias, ter entre as súas mans a carta que estaba a punto de redactar.

Baixo o atento ollar da persoa que se atopaba ao outro lado da mesa, mollou a pluma na tinta e dispúxose a realizar o primeiro trazo sobre o papel que escollera. O instrumento deslizábase con seguridade e delicadeza, guiado por unha man que xa tiña escrito demasiadas cartas: algunhas formais, outras románticas, con boas novas ou con malas. Para a súa desgraza, estas últimas eran as máis abundantes. Pero estaba claro que nunca escribira ningunha coma esta, o que facía que a súa pulcra caligrafía, sen perder forza ou decisión, requirise dun par de segundos entre parágrafo e parágrafo, facilitando que as ideas se reorganizasen antes de facer danzar de novo a tinta.

Cando rematou, asinou a misiva, cuñouna e agardou a que secura, mentres gardaba todo o que utilizara, agás a tinta e a pluma. Tras pechar o caixón, fixo xirar o papel sobre a mesa facendo que o escrito fose lexible dende o outro lado do escritorio. Axiña, a carta desapareceu de debaixo das súas xemas para que uns grandes ollos, cheos de ilusión, comezasen devorar a información que contiña. O pequeno dedo da lectora ía esborrallando a florida caligrafía do seu avó, aínda un pouco húmida, pero iso non impedía que un gran sorriso fose tomando forma e aumentando de tamaño segundo a rapariga ía lendo, aos trombos, o texto.

Enric sentiu como o seu corazón ardía de amor por aquela meniña. Enchíao de orgullo que unhas simples palabras escritas por el nun papel e un pouco de teatro, tiveran aquel efecto na persoa á que consideraba máis unha filla ca unha neta. Aos poucos, a ledicia da lectora íase reflexando debaixo do seu mesto bigote coma se fose un espello, xa que canto máis sorría ela, máis engurras aparecían aos costados dos ollos del.

Clara era unha rapaza miúda (non esquelética como as da rúa), comía ben pero era cuspidiña a súa nai, coa pel branca coma xeso e complexión

delgada. Entre a súa pel e o seu louro cabelo, facían honra ao seu nome, tamén facían que o verde esmeralda daqueles enormes ollos seus destacase tanto. A súa curiosa cor de iris, igual á do seu pai e o seu avó, era a razón pola que na casa, sempre que fose posible, substituíase a cor negra por verde esmeralda: o uniforme da cociñeira, os azulexos do chan, as xerras pintadas, e outras moitas cousas, como o escudo da familia e, o que quedara como marca da familia, a tinta. Calquera que recibira unha carta escrita naquela cor, sabía ao instante quen lle escribía.

Petaron na porta, interrompendo os pensamentos de Enric, pero sen sacar da súa lectura a Clara, á que lle faltaban so unhas liñas para rematar.

— Señor, a comitiva quere que asine isto para confirmar canto antes aos cabeza de grupo.

— Dime Antoni, revisouno Josep?

— Si, señor.

Ante a confianza de que a súa man dereita aprobara os papeis e o inminente final da reacción da súa neta, asinou o documento co primeiro que atopou sen lelo sequera.

— Pecha a porta ao saír, fai o favor. Xusto cando soou o clic que lle indicaba que volvían a ter a súa intimidade familiar, Clara berrou de emoción.

— Avi! Son conselleira túa, conselleira! Vou axudar a rematar coas inxustizas! Imos facer que a xente volva ser feliz, e imos facer que as cousas estean ben outra vez para volver á casa do paseo de Gràcia.

Tirouse nos brazos do home sentado na cadeira, que fai xogo co escritorio, e púxose a pensar en todas as formas nas que podía axudar para mellorar as cousas e para que os seus pais a felicitasen cando os volveuse ver.

CURSO 2020 - 2021

O seu pai morrera na guerra de Cuba. A súa nai finara ao pouco tempo, de pulmonía, xa que se negara a recibir o tratamento que outras persoas non se podían permitir, facendo visible para a burguesía catalá o grave problema, pero custándolle, a ela a vida, e a Clara quedar orfa de pai e nai.

Para ela, ser 'conselleira' significaba poder axudar a organizar a revolución que faría libre ao pobo de Barcelona, continuar coa loita que comezaran os seus pais coa axuda de toda a familia.

Sabía que, aínda que a súa familia tamén pertencía á burguesía, non era coma as outras. Os Fumadó sempre axudaran a todo o mundo, tentaban contratar na fábrica á xente que máis o precisaba e de darlles as mellores condicións laborais. Na Montsenet sempre se procurou o mellor para a empresa, para os traballadores e para os clientes. Pero non era así en todas as fábricas, a meirande parte das familias obreiras sufrían moito. Por iso, agora estaban organizando as manifestación pacíficas e os manifestos.

A xente que padecía os abusos, a miúdo era analfabeta, polo que foi o seu avó Enric quen escribiu os discursos, e el e os seus camaradas axudaban aos portavoces a memorizalos e, nos tempos libres, con máis calma, ensinábanlles a ler e escribir para que puideran avanzar pola súa conta. Amosarlle á xente que, falando e expoñendo os problemas, conseguirían melloras, era a función do que Clara bautizara como Movemento Voces de Esperanza e no que, os seus participantes, autoproclamábanse soldados verde esmeralda, en honor á familia que o fixo posible.

Avó e neta remataron o abrazo ao escoitar, tras a porta de carballo, un enorme balbordo que facía saber que, ao outro lado, estíbese levando a cabo unha pelexa.

O primeiro impulso de Clara foi saír cara á porta para descubrir que estaba acontecendo, pero o corpo de Enric impediullo por seguridade.

Adiantouse el e achegouse ao acceso ao exterior e con autoridade abriuna.

A escena que se creou ante os seus ollos era impáctante:

Os tres homes que estaban preparando o funcionamento do vello canón que sacaran da Hispano Suiza para os disparos de fogueo durante os discursos, xacían inconscientes no chan, cada un vixiado por un descoñecido vestido de maneira discreta. Mentres, Josep quedara tombado boca baixo sobre o charco de sangue que emanaba do corte que tiña na gorxa. A cor carmesí destacaba sobre o chan branco e verde do recibidor da casa, aínda que chamaba moito máis a atención o feito de que tamén se atopase no coitelo que suxeitaba Antoni.

—Non me mires así Enric, tentou quitarme a lista coa túa sinatura, e preciso para acabar con todos eses ingratos e despois culparte a ti —deixou caer o coitelo ao chan e fíxolle un aceno ao descoñecido máis próximo para que suxeitara a carta que tiña na outra man—. Tampouco poñas cara de confusión. A miña familia era rica, era xente culta e intelixente que traballara duro, pero coa guerra entrou en bancarrota e ninguén loitou por nós. Estes analfabetos non se merecen mellorar! Son escórea, non penso permitir que abandonen o seu lugar! Con outro aceno ordenoulle aos seus homes que cargaran de verdade o canón.

—Intenta determe e o teu despacho queda reducido a escombros —con esa advertencia, un dos seus homes prendeu un chisqueiro e achegouse á mecha.

Enric non se podía crer o que acontecía, pero nese intre todos os seus esforzos estaban concentrados en manterse de pé e en manter a Clara as súas costas, o que coa dor no peito pola impresión, non era doado.

—O vello non vai dicir nada! Marchemos antes de que veña alguén, Antoni.

—Cala! Quero ver como suplica. Ti, colle a Clara e pona detrás do canón, a ver se Enric reacciona a iso...

O pobre home notou como a súa neta se aferraba con máis forza á súa chaqueta e comezaba a chorar, pero o pánico inmovilizáralo e a dor non lle permitía pensar.

Clara notou como unha man moi grande a collía polo pulso e tiraba dela, só podía berrar e pechar os ollos. Chorou aínda con máis forza cando pasou por diante de Josep, e aínda máis cando o home do chisqueiro a colleu do cabelo para que quedara pegada ao canón e ao pequeno lume.

Ao ver á persoa que máis quería no mundo desa forma, Enric non puido máis e caeu de xeonllos mentres os seus ollos íanse anegando de bágoas, o que provocou que a súa neta tirase con todas as súas forzas cara diante facendo que o chisqueiro prendese a mecha sen que ninguén se decatase.

Entre os escombros destacan todas as cousas e, á vez, ningunha.

A cor negra enche o centro da explosión. O canón non estaba ben arranxado e estoupou, converténdose a si mesmo en metralla e facendo que todo, ao seu paso, quedara nun silencio enxordecedor que berraba pedindo axuda tras o acontecido.

Se te achegas, entre os resto e sobre o chan podes apreciar a cor do sangue, sobre todo dos que estaban máis afastados do chisqueiro, que brilla con ton metálico e aire de orgullo pola súa creación.

Hai moreas de papeis voando pola zona. Algúns aínda seguen queimándose mentres o vento os pasea creando, xogos de luces. Sen embargo, hai dous que destacan, unha lista cun pequeno encabezado e unha carta, ambas escritas coa mesma tinta.

Aos poucos, foi chegando a xente, e, entre saloucos e berros de indignación, foise xestando un novo movemento, esta vez patrocinado pola ira que creaban as inxustizas como aquela.

E así, unhas cartas escritas en tinta verde esmeralda comezaron a Semana Tráxica.

MARIÑA MACEIRAS

Segundo premio de Narrativa no XVIII Certame Literario Concello de Ames
Concello de Ames (A Coruña).

A SOMBRA DO MAL

Sacadíndose unha pequena arañeira, a pintura de David levantouse, abeirou a lira, estirouse un pouco, poñendo coidado en non descascarse, e, coa súa xovialidade característica, saltou ao outro lado da cúpula, espertando as súas compañeiras e compañeiros, e dicíndolle a Moisés que soltase as Táboas da Lei.

Unha tras outra, todas as figuras do teito foron baixando ao chan na tenue escuridade da igrexa, neses momentos baldeira.

O rei de Xudá, a pesar da súa aparente felicidade, estaba un tanto preocupado, xa que, dende había unhas cantas noites, unha pintura coma eles paseábase polas cúpulas da igrexa, absorbindo as

cores dos seus lexítimos habitantes.

A sombra negra, como a alcumaran pola súa aparencia, non só se levaba a ledicia das cores pouco a pouco, senón que tamén deixaba ao seu paso as lembranzas de todas as persoas que os criticaran cruelmente. Isto tiña sumidos na tristura a moitos personaxes, sobre todo aos peculiares animais que había alí pintados, e aos de fóra, pétreos, que facían garda, e dos que non toda a xente sabía ver a súa beleza.

Por esta alarmante situación, David convocara aquela xuntanza, para intentar pescudar quen era aquela sombra e que podían facer ante a situación provocada por ela.

Todos os persoeiros que foran

plasmados alí (reunidos en asemblea), con sumo coidado e delicadeza, agora víanse desvalidos, apagados e debilitados. As súas cores xa non eran vivas, as súas expresións desdebuxáranse e moitos perderan a fe sobre a súa propia fermosura. As pinturas da igrexa, (noutro mosteiro e fortaleza onde raíñas e reis de Galicia e Castela, e outras xentes nobres, tiñan encontros e desencontros políticos), estaban sendo atacadas onde máis lle doe a unha obra de arte: na súa autoestima.

Primeiro fixeron un pequeno repaso dos danos sufridos e intentaron darlles ánimos a aquelas que xa non se sentían con

CURSO 2020 - 2021

ganas de seguir sendo exhibidas.

Despois analizaron a situación, decatándose de que todo comezara durante a semana na que aquel extravagante señor discutira co seu amado restaurador.

Aparecera con aires de grandeza e lle entregara ao artista (así chamaban a Amadeo, o home que se encargaba de coidalos) unha tarxeta de presentación; acto seguido, dixo algo que alterou moito ao restaurador e que provocou que comezasen a discutir seriamente, ata o punto no que Dora (a esposa de Amadeo, que, con moito mimo, axudábo a protexer e a limpar as obras de arte da igrexa) acudiu rapidamente a ver que era o que acontecía.

En canto o seu marido, aínda coa cara vermella pola ira, lle contou o sucedido, ela adoptou ao instante unha actitude de enfado moi similar á del, e entre os dous botaron fóra rapidamente o home e regresaron preocupados ao seu despacho.

Do que só foron testemuñas as pinturas, foi de que, aquel mesmo serán, o señor regresara e deixara escondido, no canto entre unha columna e a parede, un maletín prateado. Antes de marchar, pulsou un botón nel, facendo que se acendese unha pequena luz verde e que saíse unha especie de gas, practicamente invisible, que se mesturou enseguida co aire e inundou a estancia. Aquela noite apareceu por primeira vez a sombra negra.

David estaba convencido de que o home extravagante quería algo que Dora e Amadeo non estaban dispostos a darlle baixo ningún concepto, e de que a sombra proviña do seu maletín e formaba parte do seu plan. O que non tiña claro era que podían facer para que a sombra negra non seguise empeorando a imaxe da igrexa.

Déronse de conta doutras dúas

cousas: a primeira era que, cada día, a sombra negra era máis grande e, canto máis dano lles facía, máis crecía; a segunda era que os días nos que non viña ninguén a velos, ela non aparecía.

Chegaron á conclusión de que esa era a misión da sombra: desmelloralos ata que a xente non quixese ver as pinturas do fermoso edificio. Era algo arrepiante!

Sen previo aviso, unha voz falou dende as tebras. Todos xiraron e atopáronse cunha estatuíña que trouxera Amadeo dunha capela próxima para restaurala.

Sorprende os alí presentes ao contarlles que ela xa vira antes a sombra negra. Pola súa culpa, o seu fermoso, pero pequeno, fogar deixara de recibir visitas e agora ía servendido ao señor extravagante. Animada por David, a figuriña contou con detalle como aquela maligna sombra acabara coa capela, pero, para alegría dos habitantes da igrexa, ela sabía como desfacerse do inimigo. Descubrírao nun dos antigos libros que estaban amontoados ao carón do seu retablo, mais cando quixo actuar, xa era demasiado tarde.

Agora, por sorte, na súa igrexa aínda había tempo para a acción!

Só había que enclaustrar a sombra negra nunha das pedras do chan. A dificultade estaba en que había que debuxar sobre a pedra unha espiral dobre, e, se a sombra a vía, non se colocaría sobre ela e non poderían encerrala.

Coa nova información, as pinturas trazaron o seu plan para a noite seguinte e, antes de que amencese, volveron aos seus postos. Non ían permitir que a sombra negra as deixase sen fogar!

Tras un día de moitas visitas, chegou a noite e prepararon todo para cando viñese a sombra.

Debuxaron a dobre espiral no chan e cubrírona cunha fina tea dunha cor moi discreta.

Ao daren as doce en punto, a sombra negra fixo acto de presenza, pero esta vez estaban preparados e non fuxiron, senón que se lle arrepujaron.

Cando se achegou a David, este empurrouna facendo que caese sobre a tea. Ela intentou fuxir, pero, sen que se decatase, tíñana rodeada. Un pastor tirou do borde da provisional alfombra, deixando a sombra sobre o debuxo.

Contentos, observaron como a maligna sombra comezaba a dar voltas sobre si mesma e coábase entre os poros da pedra.

En canto a sombra negra desapareceu, as cores volveron brillar, as expresións comezaron a rebordar ledicia, recuperaron o seu grande concepto de si mesmos, e ata a estatuíña mellorou notablemente.

Á mañá seguinte, Dora e Amadeo descubriron con xúbilo o ben que volvía estar a igrexa.

Santa María de Castrelo de Miño levaba demasiados anos encumada naquel monte do Castrum Minei, aguantando todo tipo de zarracinas, como para deixarse vencer sen loitar!

CURSO 2020 - 2021

MARIÑA MACEIRAS

Terceiro premio no Certame de microrrelatos Día do Libro 2021
Concello de Vilalba e CulturaliaGZ, Vilalba (Lugo).

XURISTA

As rúas son longas.

Eu teño as pernas curtas e preciso movelas con rapidez para poder ter a sensación de avanzar.

Levo camiñando dúas horas e o maletín pesa ben. Perdín a tarxeta do bus e non hai estación de tren onde quero chegar. Non

teño permiso de conducir. Saquei a carreira de dereito en dous anos e medio, pero non son quen de aprobar o exame para levar un coche...

E non teño amizades ou familia que me leven.

Si teño, pero están presos. Uns dentro dos meus libros, outros no...

Xa cheguei. Teño diante o cárcere.

<https://ageps.webs.uvigo.es/vida/fotos/mms/letras.htm>

2021: xubilacións durante o curso

Anxo González Guerra

ELADIO OTERO LÓPEZ

O 31 de marzo deste 2021, segundo ano de pandemia, deixou o instituto o profesor de Educación Física, Eladio Otero López porque tiña ben gañada unha merecida xubilación. Chegara ao Sánchez Cantón no 2000, no 2006 nomeárono Vicedirector e despois foi director nove anos ata o 2019.

Nunha entrevista á Voz de Galicia, cando se xubilou, declarou: “a actividade física é importante na vida, tanto como comer ou durmir”. Pois a partir de agora, como o traballo lle deixará moitas horas libres vai ter todo o tempo do mundo para a raqueta de tenis, a bicicleta, a súa cadela, os paseos en moto e, máis que nada, para a súa familia, que sufriu durante anos a súa dedicación completa á comunidade escolar do Sánchez Cantón. Para unha persoa tan activa coma el seguro que “a cabeza non para” e menos o corpo. Grazas por todo, señor director.

Así que Eladio non marcha de todo, queda para moitos e moitas a súa amizade, o seu traballo e

entrega, o seu exemplo. Este Cartafol quere renderlle homenaxe a tan querido profesor. Feliz xubilación, don Eladio!

CARMEN PERNAS LORENZO

E a finais de xuño do mesmo 2021, segundo ano da COVID-19, deixa a actividade docente a profesora de Plástica, Carmen Pernas Lorenzo. Carmen, a nosa profesora sempre en movemento, sempre participando en todo canto se lle pedía, poñendo a maxia das súas cores a disposición de todos e todas. Foi un luxo para nós contar cunha excelente pintora (<http://artecarper.blogspot.com/>) que espertou o gusto pola arte en tanto alumnado durante estes anos. Carmen Pernas, sentímolos, non pode marchar porque quedan as pegadas da súa arte polo instituto adiante.

Cada vez que entramos na Biblioteca, por exemplo, temos que facelo con cara de ledicia, porque esa fermosa porta xa nos acolle co seu colorido.

Temos a seguridade de que Carmen Pernas ha de ter no seu maxín varios proxectos artísticos agardando por tempo para levarlos ao pincel e que desde agora seguro que van saír adiante.

“Ti es das que deixas ese pouso, que non te vas ir nunca, ese pouso no alumnado que nunca vai esquecer que fuches ti quen lles fixeches sentir que eran artistas”, palabras para Carmen da escritora Fina Casalderrey que no Cartafol facemos tamén nosas.

Carmen Pernas, o Cartafol sempre estará aberto para ti. Feliz xubilación!

CURSO 2020 - 2021

“UNHA COLUMNA ASMAT”

1

intuír o bosque na dispersión das sementes.

2

*ante a memoria que superpón os acontecementos, propoño erixir
unha columna de palabras.*

*pero para que serve unha columna?, preguntaron;
para recibir as cargas das extremidades e a bóveda celeste
para protexer o trenzado dos nervios, espiña abaixo
ou relatar en espiral infinita as campañas de guerra de Traxano.*

unha columna serve, entre os asmat, para conmemorar o que marcha.

Alba Cid, Atlas (2019)

Vide.

Convíдовos ó espectáculo de non ser para ser de todo.

Vide que vos convido

a vos ver.

Ven que te reto

a te ver a ti desde ti en ti.

Xela Arias, Intempériome (2003)

**Equipos de
Dinamización
da Lingua Galega**

GRUPO DE NORMALIZACIÓN LINGÜÍSTICA

